



Спроба діалогу з освітянськими чиновниками

Методи сьогоденної влади стосовно зв'язків з громадськістю дратують своєю примітивністю і є ознакою вразливості, а, відповідно, і страху перед системною громадською дією і громадським контролем. У Києві на протигагу студентським протестам Табачник організував проплачений мітинг на свою підтримку, у Львові чиновники намагалися виставити молодь як бездумних крикунів, які здіймають галас, не дібравши суті. Така реакція означає неможливість нормального діалогу з цією владою. На жаль, у таких обставинах вулиця ще довго буде головним аргументом у взаємодії влада-громада з боку останніх.

У середу 25 травня Громадянський рух «Відсіч» провів обговорення недоліків законопроекту «Про вищу освіту» авторства міністерської команди Табачника. Львівська акція відбувалась в рамках всеукраїнської кампанії «Проти деградації освіти» одночасно з 16 містами країни, у яких відбувалися студентські протестні заходи.

Це далеко не перша акція проти цього законопроекту, зокрема у Львові їй передував мітинг, на який вийшли понад 3 тис. студентів. Вимоги були спільні з активістами всієї країни – відхилити законопроект Табачника через недоліки, які він містить. Також лунало вже усталене серед студентів, але, на жаль, досі не зреалізоване гасло «Табачника геть!» – тобто вимога усунення з посади міністра через некомпетентність та зумисне шкідництво у ввіреній йому галузі.

Ще тоді ми зіткнулися із звинуваченнями в неконструктивності та нерозумінні питань і проблем, які піднімаємо, з боку чиновників Управління освіти Львівської облдержадміністрації. Не те щоб цього разу ми мали потребу комусь щось довести, але вважали цілком справедливим ініціювати публічне обговорення з наголосом на слові «публічне» – на площі під відкритим небом.

Невдала спроба діалогу

Прошу списати це на нашу наївність. Ми не хочемо бачити у чиновнику виключно услужливого перед начальством і глухого до «рядових» громадян бюрократа. Декларуючи, що хочемо жити у демократичній країні із справжнім громадянським суспільством, ми у дискусіях часто намагаємось пояснити, що презирство, яке так часто виникає в молоді до держапарату, не можна узагальнювати, що врядування країни

неможливе без чиновництва, а, отже, потрібні не тільки контроль і критика, потрібні дискусія і вплив на політику. Розуміючи, що тут, на місцевому рівні, чиновника має цікавити перш за все забезпечення нормального функціонування галузі; що наша громадська активність йому як більшо на оці, бо ж вплив на ситуацію у вищій освіті Управління освіти має дуже невеликий; що воно саме стало заручником часто профанаційних і необдуманих, часто зумисно контраверсійних ідей Табачника, ми все ж сподівалися, що керівництво Управління освіти не обов'язково має бути захисниками всього, що вигадає собі одіозний міністр.

Хоча усвідомлюємо, що в умовах, коли навіть найоб'єктивніша критика свого начальства прирівнюється до посадового суїциду, навряд чи варто чекати повноцінної дискусії. Все ж спробували формат мирного діалогу, максимально публічного, у якому мала пролунати і протилежна позиція – саме так найкраще показати обґрунтованість і справедливість студентських вимог. Очікували безпосередньої розмови: донести наші зауваження до закону, вислухати їх оцінку, обговорити.

На жаль, наш маленький досвід свідчить про велику проблему: будь-яку громадську ініціативу, яка не є контрольованою владою, ця влада сприймає однозначно негативно. Надто часто стикаємося з прикладами самоусвідомлення чиновника (влади), як когось, протиставленого до громадськості.

Перше, що насторожило заступника Голови Управління освіти п. Романа Бабія, коли ми запросили його на обговорення – вуличний формат акції. Нам і раніше пропонували «сідати за стіл переговорів», але наша позиція була однозначною: будь-які перемовини з представниками влади мають мати відкритий характер і участь у них має бути доступною для всіх зацікавлених громадських організацій.

Наша акція мала на меті не лише привернути більшу увагу до загроз законопроекту, але й також несла певне популяризаційне завдання – студенти мають розуміти, що великолюдні мітинги чи оригінальні флеш-моби – це тільки яскрава обгортка копіткої роботи, яка передує в усіх заходах і до якої також треба долучатись.

Як показав досвід, чиновникам не потрібний конструктив. Саме в ньому вони вбачають найбільшу небезпеку. Дуже зручно звести протести студентів до молодечого максималізму та властивих всьому світовому студентству рис – бунту і протиставлення. Саме таким чином з'являються безглузді сентенції «Мітингують, бо не хочуть вчитися», «Протестують, бо молоді», «Їм просто немає чим зайнятися».

А от формат круглого стола, дискусії – не вкладається в таку схему. Круглі столи, достойні уваги чиновників, організовуються за участі офіційних студентських профспілок, самоврядувань – «непротестних» організацій. Справжність і природність таких слухняних студентських формувань тема не цієї статті, але будьмо чесними – незалежну профспілку ректорат вишу не буде толерувати, а студентські самоврядування часто створювалися адміністрацією вишу за вказівкою згори – виконання стандартів болонського процесу. Виконувати справжню функцію – відстоювати права студентів, особливо ті, які порушуються адміністрацією – може тільки

незалежна організація з якісним членством, а це у нас рідкість. От і маємо ситуацію, коли основною функцією профспілок та самоврядування є організація студентського дозвілля, розподіл путівок і подарунків та одностайна і беззаперечна підтримка всіх рішень адміністрації ВНЗ та Міністерства.

Саме з такими – чемними – студентами і хоче мати справу влада. Усіх неслухняних оголошено неконструктивними, їх вимоги, відповідно – беззмістовними.

Так повівся заступник Голови Управління освіти Роман Бабій. Його з'ява на дискусії була короткою та ефектною: демонстративно відмовившись сідати за стіл обговорення, він після нашого вже публічного, перед журналістами, запрошення до слова розповів усім про непідготовленість студентських вимог і пішов геть, не бажаючи чути відповіді. Чим виявив своє ставлення до громадськості: конструктив має єдине джерело – уста чиновника. Інше на увагу не заслуговує.

«Ви говорите, що Львівське управління освіти підтримує законопроект Табачника, але це неправда» – сказав пан Бабій, і вся подальша його промова стосувалася захисту проекту саме цього закону.

Чому ми проти

Коротко наведу основні приклади нещирості міністерських чиновників, які намагаються показати невмотивованість громадської критики.

«У законі передбачено стипендію не нижчу прожиткового мінімуму». Це – позитив. Але говориться лише про розмір стипендії, проте порядок нарахування її відбуватиметься за розпорядженнями Міністерства освіти. Тобто, жодних гарантій, що навіть дуже добре навчаючись, студент зможе на неї розраховувати, немає. Наша вимога – прописати в законі обов'язковість стипендії для всіх студентів, які вчаться на «добре», тобто середній бал яких не нижче 4 за 5-бальною шкалою (адаптувати норму до системи оцінювання кожного вишу не складно).

Внаслідок попередніх протестів кількісний підхід щодо акредитації вишу забрали. Але такий залишили щодо факультетів. Все той же приклад Українського Католицького Університету: тут є два факультети з загальною кількістю студентів – 400 осіб. У законі ж кількість студентів окремого факультету не може бути меншою, ніж 250 – незалежно від рівня акредитації. Тобто цьому вишу в разі прийняття такого закону доведеться або ліквідувати один з факультетів, або терміново добирати студентів.

Щодо відсутності норм, які не дозволяють піднімати плату за навчання впродовж всього терміну навчання, необхідного для здобуття певного освітньо-кваліфікаційного рівня, то тут нас також намагаються звести на манівці. Відсутність чіткого формулювання щодо такої заборони дозволяє укладати вишам додаткові договори або короткочасні, які доведеться переукладати вже з новими умовами. Запропоноване експертами чітке однозначне формулювання і вимога внести його в законопроект не було почуте. Розраховуючи на одну ціну освіти при вступі, студент не має гарантій, що адміністрація вишу не вирішить підняти її посеред навчання.

Відсутність норм максимального навчального навантаження на викладачів, змушує їх заради отримання нормальної платні підходити до своєї діяльності по-стаханівськи. Викладачі погоджуються, що часто виш, намагаючись зекономити, накладає надмірну кількість годин на одну повну ставку, відповідно викладач не має часу на наукову діяльність і нормальну підготовку до лекцій.

Слухаючи про наявність норм щодо самоврядування вишів, до кінця не зрозуміло, в чому його хочуть розширити. Навчальні програми, зміст курсів, усе, що стосується змісту навчання – повноваження Міністерства. Ліцензування та акредитація, розподіл держзамовлень перебувають також виключно у міністерській компетенції. Як і затвердження вчених ступенів (доктор філософії, доктор наук), ректорів, призначення вчених звань (доцент, професор). Такий стан речей є зараз і показує, наскільки неможливе співіснування цих норм та власне самоврядування. Ми неодноразово стикалися з ситуацією, коли студентів окремого ВНЗ у неофіційних розмовах просили зменшити свою протестну активність, бо це може загрожувати позбавленню закладу акредитації чи іншими неприємними санкціями з боку Міністерства. Саме така залежність була причиною залякувань студентів та викладачів, які брали участь у антивладних протестах – так заподатливі ректори намагалися продемонструвати лояльність до влади, особливо до міністерського начальства.

За таких умов інтеграція в європейську систему освіти є дуже малоімовірною.

ЗНО: навіть якби не було жодних інших зауважень, лише можливість вишу вносити свій додатковий бал при вступі вже є достатньою причиною, щоб відхилити міністерський проект. У 2009 р. ЗНО було визнано найвагомішою реформою, проте цим проектом закону його повністю знівельовано. Тепер вступ на кожну спеціальність може відбуватися за додатковим внутрішнім екзаменом, що, м'яко кажучи, не гарантує чесності. Пропозиція внести чіткий перелік спеціальностей, при вступі на які не обійтися без додаткових іспитів (мистецькі, спортивні заклади) також залишилася непочутою.

Обов'язкове відпрацювання безкоштовної освіти випускником – начебто справедлива норма, проте цілком неможлива в наших реаліях. По перше, не зрозуміло, яким чином роботодавці впливають на визначення держзамовлень у вишах, а це означає, що кількість випускників може не відповідати реальним потребам ринку праці. А, по-друге, сьогодні виш просто не зможе знайти стільки спрямувань на роботу, щоб забезпечити виконання закону. Свого часу в абітурієнтів приймали заяви на вступ тільки разом з довідкою від роботодавця, що після закінчення навчання випускника чекає робота за отриманим фахом. Більшість таких довідок діставалося по-знайомству або з допомогою хабара і опісля не мали жодного значення. Норма про відпрацювання в цьому законопроекті має всі шанси спричинити схожу імітацію її виконання і, відповідно, запровадить ще одну корупційну ланку.

Є ще інші зауваження, які чиновник не схотів вислухати, звинувативши нас у відсутності пропозицій, хоча вони є. Пропозицію відкинути міністерський проект і, враховуючи зауваження від громадськості, працювати над альтернативним, Управління освіти в особі п. Бабія вважає не вартими уваги.

Наостанок про некомпетентність. Цього ж дня, після наших «Дебатів під відкритим небом», в Університеті ім. І. Франка відбулося засідання вченої ради. Більшість зауважень, що пролунали на адресу законопроекту, повторюють студентські. На сайті Університету є й відповідна ухвала – щодо не підтримки запропонованого Міністерством законопроекту. То може, декани і професори, вся вчена рада одного з найкращих вишів України також некомпетентні? Питання на адресу МОНМС і його львівського представництва.

P.S. Дебати можна побачити тут: <http://www.ustream.tv/recorded/14947209>

Ольга Сало